แนวปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด (ฉบับผู้สร้างสรรค์)

โครงการระบบสื่อสาระออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ทางไกลเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาส
ฉลองพระชนมายุ 5 รอบ 2 เมษายน 2558

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อมอบให้กับหน่วยงาน ที่เข้าร่วมโครงการระบบสื่อสาระออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ทางไกลฯ เพื่อนำไปบริหารจัดการและรู้วิธีกำหนดเงื่อนไขในการใช้งานทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด อันจะเป็นองค์ประกอบสำคัญของ “การก้าวสู่สังคมการเรียนรู้แบบแบ่งปัน” เนื่องจากการเรียนรู้ที่มีคุณค่า ก็คือ การเรียนรู้แบบร่วมมือ การแบ่งปันความรู้ ไม่ยึดถือในความเป็นเจ้าของมากเกินไป จนไปขัดโอกาสการเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ของผู้อื่น แนวคิดการสร้างช่องทางการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้อิสระเสรี จึงเป็นแนวคิดของการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) โดยมีหัวใจสำคัญอยู่ที่การแบ่งปันแหล่งทรัพยากรด้านการศึกษาที่มีคุณภาพสู่สังคมโลกเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านการศึกษาได้อย่างเสรี

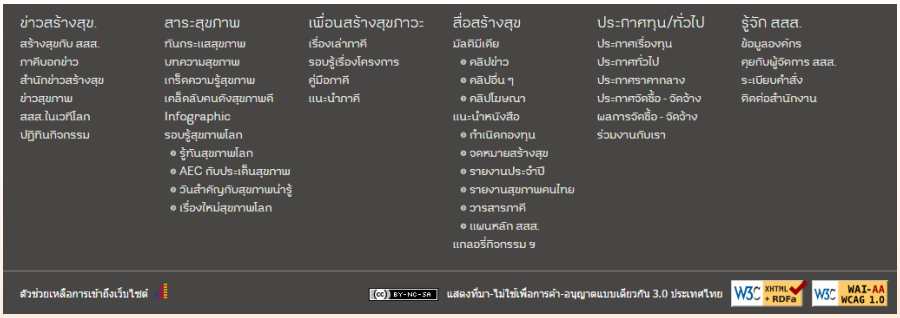
ผู้เขียน : นายบุญเลิศ อรุณพิบูลย์

รองผู้อำนวยการฝ่ายบริการความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
เวอร์ชั่น : 1 / 10 พฤศจิกายน 2557

แนวปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด (ฉบับผู้สร้างสรรค์)

สัญญาอนุญาตแบบเปิด

สมใจ: อาจารย์ค่ะ วันนี้หนูลองเข้าไปเว็บไซต์ของ สสส. แล้วพบข้อความ (cc) ด้านล่างของเว็บ น่าสนใจมากค่ะ แต่ไม่ทราบว่าคืออะไร

อาจารย์ ก.: อ้อข้อความ “(cc) BY-NC-SA แสดงที่มา-ไม่ใช้เพื่อการค้า-อนุญาตแบบเดียวกัน 3.0 ประเทศไทย” ... ข้อความนี้เรียกว่า “สัญญาอนุญาตครีเอทีฟคอมมอนส์” แสดงว่า สสส. ประกาศให้ทุกคนทราบว่า “เนื้อหาและสื่อในเว็บไซต์นี้ อนุญาตให้ใช้งานได้ครับ โดยต้องอ้างอิงที่มา และห้ามนำผลงานดังกล่าวไปขาย”

สมใจ: โอ้ มีแบบนี้ด้วยหรือนี่ เคยเห็นแต่คำว่า “สงวนลิขสิทธิ์”

อาจารย์ ก: ใช่แล้วล่ะ ปัจจุบันมีการกำหนดสัญญาอนุญาตให้ผู้ใช้งานทราบว่าผลงานต่างๆ อนุญาตให้ใช้งานได้ระดับใด มากกว่าเดิมนะ

© copyright	สัญลักษณ์นี้ แสดงว่า “การใช้งานต้องได้รับอนุญาตจากผู้สร้างสรรค์เป็นลายลักษณ์อักษร”
cc creative commons	สัญลักษณ์นี้ แสดงว่า “ผู้สร้างสรรค์ยินยอมให้ใช้ผลงานของตนเองได้โดยไม่ต้องขออนุญาต โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ผู้สร้างสรรค์กำหนด”

เว็บไซต์ของสำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นกรณีตัวอย่างที่น่าสนใจ โดยจะพบว่า สสส. ได้เลือกใช้สัญญาอนุญาตครีเอทีฟคอมมอนส์ในการบริการข้อมูลของ สสส.

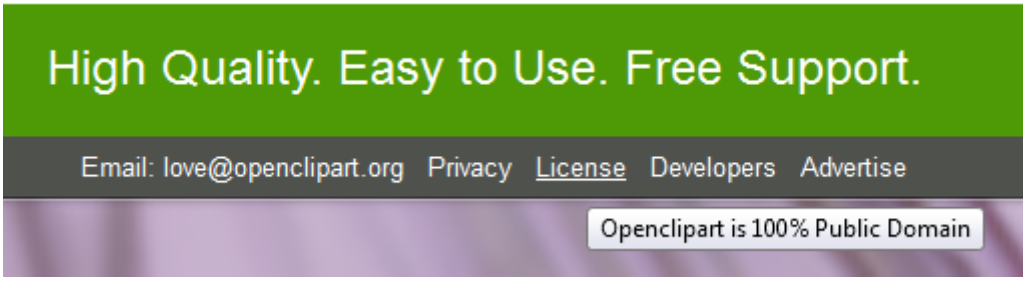

ซึ่งแสดงว่า สสส. อนุญาตให้ทุกคนสามารถใช้ข้อมูล เนื้อหา และสื่อที่เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ของ สสส. ได้โดยไม่ต้องขออนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจาก สสส. เพียงแต่ขอให้อ้างอิงที่มาของผลงาน ผลงานใหม่ที่ได้ห้ามนำไปหารายได้ และต้องใช้สัญญาอนุญาตครีเอทิฟคอมมอนส์เช่นเดียวกันในการเผยแพร่

นอกจากเว็บไซต์ของ สสส. ยังมีอีกหลายหน่วยงานในประเทศไทย ที่เริ่มเผยแพร่ผลงานของตนเองด้วยสัญญาอนุญาตครีเอทิฟคอมมอนส์ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ที่ดำเนินการโดยฝ่ายบริการความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (STKS) ห้องสมุดกลาง ของ สวทช.

นอกจากสัญญาอนุญาตครีเอทิฟคอมมอนส์ ยังมีสัญญาอนุญาตสมบัติสาธารณะ (Public Domain License) ดังเช่น เว็บไซต์บริการ Clipart สวยงามจำนวนมากที่มีคุณภาพสูง พร้อมเครื่องมือปรับแก้ไขได้อิสระแบบออนไลน์จากเว็บไซต์ http://openclipart.org

ทั้งสัญญาอนุญาตครีเอทิฟคอมมอนส์ และสัญญาอนุญาตสมบัติสาธารณะ ต่างก็เป็นสัญญาอนุญาตแบบเปิดที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของ “การก้าวสู่สังคมการเรียนรู้แบบแบ่งปัน” เนื่องจากการเรียนรู้ที่มีคุณค่า ก็คือ การเรียนรู้แบบร่วมมือ การแบ่งปันความรู้ ไม่ยึดถือในความเป็นเจ้าของมากเกินจนไปขัดโอกาสการเข้าถึง โอกาสการเรียนรู้ของผู้อื่น แนวคิดการสร้างช่องทางการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้อิสระเสรี จึงเป็นแนวคิดของการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) โดยมีหัวใจสำคัญอยู่ที่การแบ่งปันแหล่งทรัพยากรด้านการศึกษาที่มีคุณภาพสู่สังคมโลกเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านการศึกษาได้อย่างเสรี

ในยุคปัจจุบัน แม้ว่ากระแสทรัพย์สินทางปัญญาจะทวีความรุนแรง แต่ก็ส่งผลให้มีบุคคล หรือหน่วยงานที่สนใจ “ถ่วงดุล” ประเด็นดังกล่าว โดยการสร้างสรรค์ และเผยแพร่ผลงานที่ตนเองสร้างสรรค์ภายใต้สัญญาอนุญาตแบบเปิดมากขึ้น

ถึงเวลาแล้วหรือยังที่ประเทศไทย ควรร่วมกันสร้างสรรค์ เผยแพร่
สื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนที่ถูกลิขสิทธิ์

“ร่วมสร้างสังคมการเรียนรู้แบบแบ่งปัน เพื่อการพัฒนาต่อยอดที่ยั่งยืน”

ทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด

สื่อใดๆ ที่ถูกสร้างสรรค์ด้วยสัญญาอนุญาตลักษณะข้างต้น และถูกนำมาใช้ในประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน จะเรียกว่า “ทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด”[1] - OER: Open Educational Resources

[1] คำศัพท์ที่ปรากฏในเอกสาร “ปฏิญญากรุงปารีสด้านแหล่งทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด พ.ศ. ๒๕๕๕ : 2012 PARIS OER DECLARATION” http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/WPFD2009/Thai_version_of_the_2012_PARIS_OER_DECLARATION.pdf

ซึ่งก็คือ ***ทรัพยากรการศึกษาที่ผู้สร้างสรรค์ได้อนุญาตให้ผู้สนใจนำไปใช้งานได้ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดโดยไม่จำเป็นต้องขออนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร*** สามารถเผยแพร่ได้ทั้งรูปแบบสิ่งพิมพ์ และออนไลน์ บางชิ้นของทรัพยากรยังอนุญาตให้ปรับเปลี่ยนแก้ไขได้ด้วย โดยการอนุญาตดังกล่าวกระทำภายใต้ “สัญญาอนุญาตแบบเปิด” ซึ่งอาจจะเป็นสัญญาอนุญาตครีเอทีฟคอมมอนส์ (Creative Commons) หรือสัญญาอนุญาตสมบัติสาธารณะ (Public Domain) รวมทั้ง Open Access

ทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด ได้รับการนิยามขึ้นในการอภิปรายขององค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ด้านบทเรียนแบบเปิด (Open Courseware) โดยมีความหมายรวมถึง สื่อการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ สื่องานวิจัย ในรูปแบบดิจิทัลหรือไม่ก็ตาม ที่อยู่ในสาธารณะสมบัติ (public domain) หรือได้รับการเผยแพร่ด้วยใบอนุญาตแบบเปิดที่อนุญาตให้สามารถเข้าถึง ใช้งาน ดัดแปลง เปลี่ยนแปลง และเผยแพร่โดยปราศจากค่าใช้จ่าย ได้โดยบุคคลใดๆ โดยไม่มีการกำหนดข้อบังคับใดๆ โดยการอนุญาตแบบเปิดนี้อยู่ภายใต้กรอบของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้กำหนดไว้โดยอนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง และความเคารพต่อผู้ที่เป็นเจ้าของผลงานนั้นๆ

การร่วมกันสร้างสรรค์ เผยแพร่สื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนที่ถูกลิขสิทธิ์ ไม่ใช่เรื่องยาก หรือลำบากเลย เพราะจริงๆ แล้วหน่วยงานภาคการศึกษา ภาครัฐต่างก็นำเงินภาษีจากรัฐบาลมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานต่างๆ อยู่แล้ว จึงควรที่จะนำ “ผลผลิต” จากทุกผลงานที่ใช้เงินภาษีมาตั้งต้นเผยแพร่ด้วยสัญญาอนุญาตแบบเปิดด้วย

ทั้งนี้ทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด สามารถจำแนกได้ ดังนี้

1. หลักสูตรและเนื้อหาแบบเปิด (open courseware and content) หลักสูตรการศึกษาฟรี (free educational courses) Open textbooks เช่น โครงการ Open Source Textbooks Project ของมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย
2. ซอฟต์แวร์ในกลุ่มเปิด (open software tools) โดยเฉพาะซอฟต์แวร์เพื่อการเรียนรู้
3. วัสดุเปิด (open material) ที่ออกแบบมาเพื่อใช้ในการสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนทั้งรูปแบบปกติ และรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์
4. คลังของวัสดุการเรียน (Repositories of Learning Object) สำหรับเก็บรวบรวมวัสดุการเรียนเพื่ออำนวยความสะดวกในการสืบค้น และเข้าถึงใช้งาน

สัญญาอนุญาตครีเอทีฟคอมมอนส์

ทรัพยากรการศึกษาแบบเปิดเป็นแนวคิดที่ก้าวไปสู่การเข้าถึงและใช้ทรัพยากรการศึกษาได้อย่างเสรี อันครอบคลุมการให้ผู้ใช้สามารถสำเนา (copy) กระจาย (distribute) ปรับปรุง (improve) และ เปลี่ยนแปลง (change) ได้ โดยเฉพาะการใช้ในการศึกษาค้นคว้าและงานด้านวิชาการ อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรการศึกษาแบบเปิดเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ เพื่อให้เกิดการ

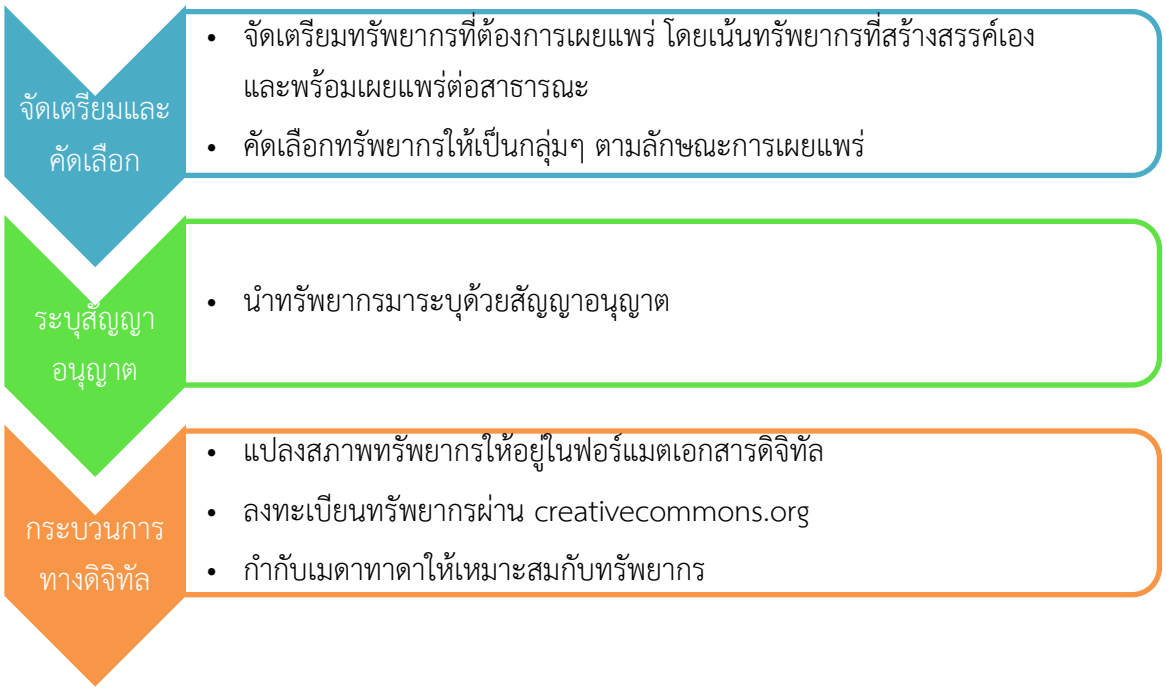
ใช้แหล่งทรัพยากรการศึกษาแบบเปิดอย่างถูกต้องและเป็นธรรม หลายหน่วยงานพยายามหาแนวทางการแก้ปัญหานี้ แนวทางหนึ่งที่ได้รับการตอบรับอย่างแพร่หลาย คือการให้งานที่เป็นเนื้อหาการศึกษาได้รับอนุญาตให้ใช้อย่างเปิดเผย หรือ แนวทางสัญญาอนุญาตแบบเปิด โดยสัญญาอนุญาตเปิดที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน คือ สัญญาอนุญาตครีเอทีฟคอมมอนส์ (Creative Commons)

สัญญาอนุญาตครีเอทีฟคอมมอนส์ (Creative Commons Licence: CC) เป็นสัญญาอนุญาตทางลิขสิทธิ์ประเภทหนึ่งพัฒนาโดย Hewlett Foundation study องค์กรไม่แสวงกำไร วัตถุประสงค์ของสัญญานี้เพื่อให้เจ้าของผลงานอันมีลิขสิทธิ์สามารถแสดงข้อความอันอำนวยความสะดวกให้สาธารณชนรู้ถึงสิทธิ์ในผลงาน และทราบว่าจะนำงานอันมีลิขสิทธ์ของตนไปใช้ได้โดยไม่ต้องขออนุญาตและไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ โดยผู้ที่นำผลงานไปใช้ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ เช่น อ้างอิงแหล่งที่มา ไม่ใช่เพื่อการค้า ไม่ดัดแปลงต้นฉบับ เป็นต้น รายละเอียดของแต่ละสัญญาอนุญาตนั้น ขึ้นอยู่กับรุ่นของสัญญา และประกอบไปด้วยตัวเลือกจากเงื่อนไข 4 เงื่อนไข โดยได้มีการจัดทำสัญลักษณ์เงื่อนไขเป็น 4 ประเภท ซึ่งเครือข่ายครีเอทีฟคอมมอนส์ประเทศไทย (http://cc.in.th) ได้ถอดความและนำสัญลักษณ์ 4 เงื่อนไขนั้นมาอธิบายไว้ดังนี้

	แสดงที่มา/อ้างที่มา (Attribution - BY)	อนุญาตให้ผู้อื่นทำซ้ำ แจกจ่าย หรือแสดงและนำเสนอชิ้นงานดังกล่าว และสร้างงานดัดแปลงจากชิ้นงานดังกล่าว ได้เฉพาะกรณีที่ผู้นั้นได้แสดงเครดิตของผู้เขียนหรือผู้ให้อนุญาตตามที่ระบุไว้
	ไม่ใช้เพื่อการค้า (NonCommercial - NC)	อนุญาตให้ผู้อื่นทำซ้ำ แจกจ่าย หรือแสดงและนำเสนอชิ้นงานดังกล่าว และสร้างงานดัดแปลงจากชิ้นงานดังกล่าว ได้เฉพาะกรณีที่ไม่นำไปใช้ในทางการค้า
	ไม่ดัดแปลง (No Derivative Works –ND)	อนุญาตให้ผู้อื่นทำซ้ำ แจกจ่าย หรือแสดงและนำเสนอชิ้นงานดังกล่าวในรูปแบบที่ไม่ถูกดัดแปลงเท่านั้น
	อนุญาตแบบเดียวกัน (Share Alike - SA)	อนุญาตให้ผู้อื่นแจกจ่ายงานดัดแปลง เปลี่ยนรูปหรือต่อเติมงานได้เฉพาะกรณีที่ชิ้นงานดัดแปลงนั้นเผยแพร่ด้วยสัญญาอนุญาตที่เหมือนกันทุกประการกับงานต้นฉบับ

ร่วมกันสร้างสรรค์วัฒนธรรมการแบ่งปัน

การร่วมกันสร้างสรรค์ และเผยแพร่สื่อด้วยสัญญาอนุญาตแบบเปิด สามารถทำได้ง่าย โดยเริ่มต้นจากสัญญาอนุญาตครีเอทิฟคอมมอน์ ดังนี้

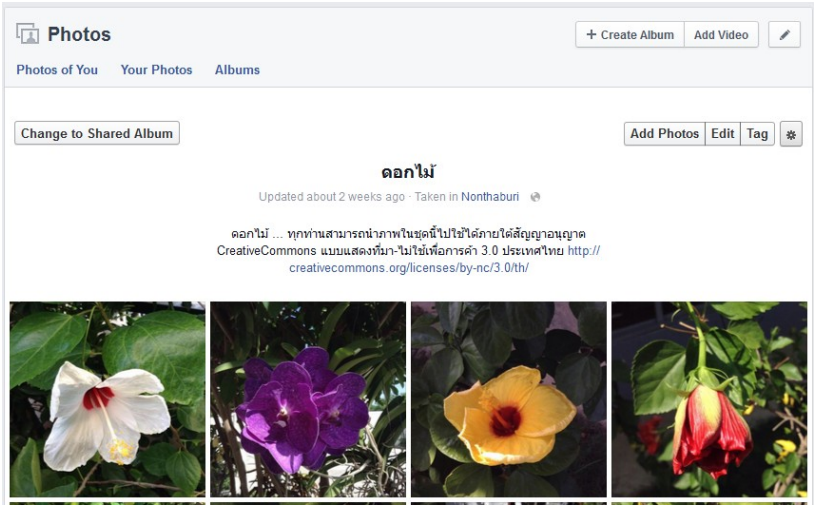

ขั้นตอนการจัดเตรียมและคัดเลือกทรัพยากร

ขั้นตอนแรกของการเผยแพร่ทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด เริ่มจากการจัดเตรียมและคัดเลือกทรัพยากร โดยเน้นที่ทรัพยากรที่สร้างสรรค์เอง และพร้อมจะเผยแพร่ต่อสาธารณะ เช่น ภาพถ่ายดิจิทัล ที่หน่วยงานหรือโรงเรียน เริ่มต้นได้ง่ายด้วยการเชิญชวนให้ครู นักเรียน นำภาพถ่าย (ปัจจุบันสะดวกมากเพราะใช้กล้องถ่ายภาพจากโทรศัพท์มือถือ) มาคัดเลือกด้วยเกณฑ์ที่กำหนด

- ภาพถ่ายเกี่ยวกับดอกไม้ พรรณไม้ สถานที่ท่องเที่ยว ศิลปวัฒธรรม
- ไม่ถ่ายบุคคลโดยไม่ได้รับอนุญาต และหรือห้ามถ่ายภาพเด็ก เยาวชน
- ไม่ถ่ายผลงานอันเกิดจากการสร้างสรรค์ของผู้อื่น โดยเฉพาะผลงานดังกล่าวเป็นผลงานเชิงพาณิชย์

เมื่อกำหนดเกณฑ์ดังข้างต้น ก็จัดเตรียมช่องทางจัดเก็บเผยแพร่ผลงาน เช่น การเผยแพร่ผ่าน Facebook หรือ Flickr.com

รูปแสดงตัวอย่างการเผยแพร่ผลงานภาพถ่ายดิจิทัลผ่าน Facebook

สำหรับทรัพยากรการศึกษาอื่นๆ ก็ใช้หลักการเดียว ดังนี้

แผ่นงาน กิจกรรม แผนการสอน เกม ในรูปแบบสิ่งพิมพ์ ที่สามารถเผยแพร่ต่อสาธารณะให้คัดเลือกทั้งชิ้นงาน

หนังสือ คู่มือเรียน ... พิจารณา “ภาพประกอบ, แผนภาพ, ตาราง” ในหนังสือ หรือประสานกับผู้จัดพิมพ์/หน่วยงานที่รับออกแบบจัดพิมพ์ตัวเล่ม ขอให้แยก “ภาพประกอบ, แผนภาพ, ตาราง” เป็นแฟ้มภาพ .PNG รายชิ้น

บทเรียน eLearning สื่อ CAI สื่อมัลติมีเดียที่มีอยู่เดิม พิจารณาคัดเลือกแล้วดึงเฉพาะส่วนที่ต้องมาแปลงเป็นแฟ้มภาพ .PNG และหรือสื่อ Animation รายชิ้น

สื่อนำเสนอ เอกสารงานพิมพ์ ต่างๆ ก็สามารถกำหนดเป็นทรัพยากรการศึกษาแบบเปิดได้ โดยขอให้ตรวจสอบให้หมั่นใจว่า “องค์ประกอบที่นำมาสร้างสรรค์สื่อนำเสนอ เอกสารงานพิมพ์” ดังกล่าวปลอดภัยจากประเด็นการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา เช่นเดียวกับสื่ออื่นๆ ดังข้างต้น เกณฑ์คัดเลือกที่สำคัญก็คือ “ปลอดภัยจากประเด็นการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา”

สำหรับการว่าจ้างดำเนินการ ควรกำหนดรายละเอียดการส่งมอบผลงานด้วยเกณฑ์ข้างต้น จะช่วยลดภาระการจัดเตรียมทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด

เมื่อจัดเตรียมทรัพยากรดังกล่าวแล้ว ก็คัดเลือกทรัพยากรไว้เป็นกลุ่มๆ เช่น

- กลุ่มทรัพยากรที่อนุญาตให้ใช้งานได้ห้ามปรับแก้ไข (หากปรับแก้ไขอาจจะมีผลต่อการสื่อความหมาย การตีความ)
- กลุ่มทรัพยากรที่อนุญาตให้ใช้งานได้ ปรับแก้ไขได้
- กลุ่มที่อนุญาตทุกอย่าง แม้จะนำไปหารายได้

ขั้นระบุสัญญาอนุญาต

เมื่อคัดเลือกทรัพยากรเป็นกลุ่มๆ แล้วก็สามารถระบุสัญญาอนุญาตครีเอทิฟคอมมอนส์ให้กับทรัพยากรได้สะดวกยิ่งขึ้น ดังนี้

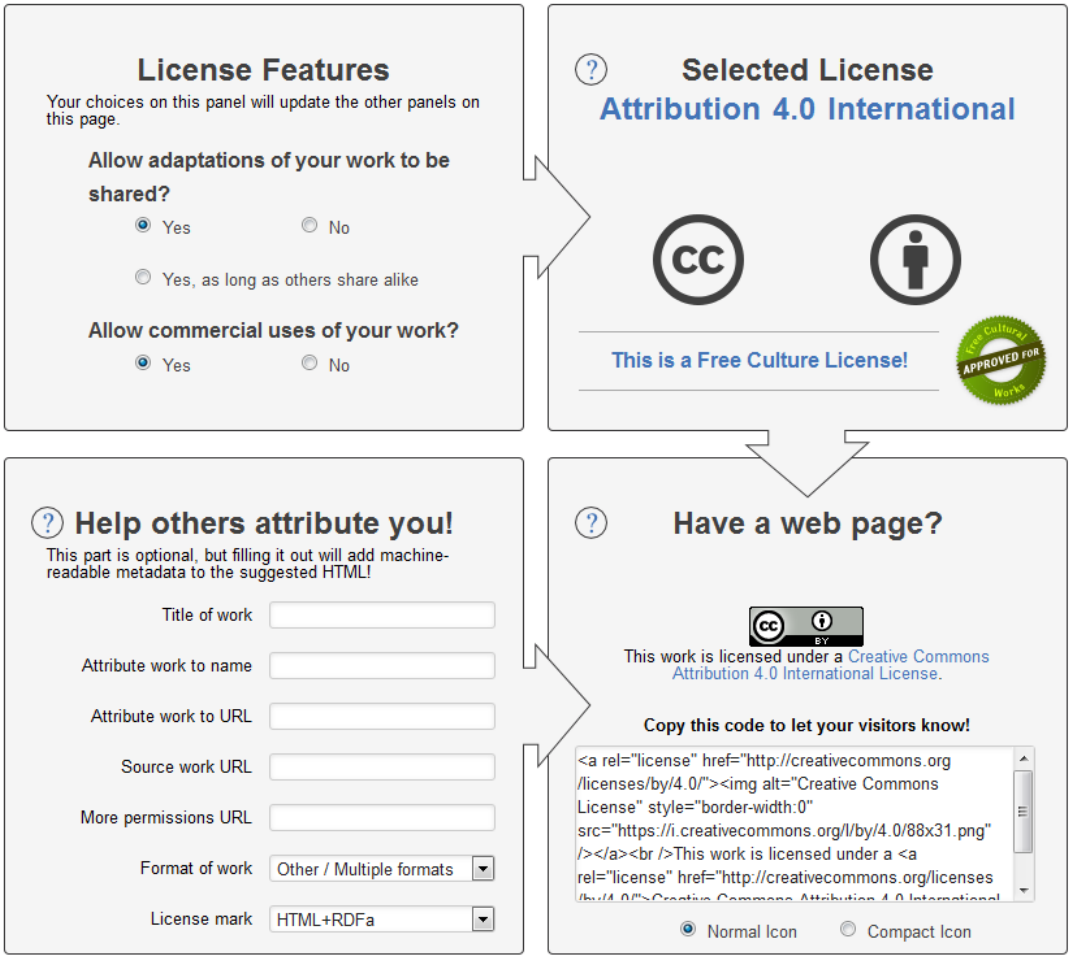
ให้เผยแพร่ ดัดแปลง โดยต้องระบุที่มา	• ทรัพยากรที่พร้อมเผยแพร่ อนุญาตให้ดัดแปลงได้ แม้กระทั่งการนำไปใช้เพื่อหารายได้ • ผลงานที่สร้างสรรค์เอง ไม่มีปัญหาลิขสิทธิ์/ทรัพย์สินทางปัญญา • เนื้อหาที่นำเสนอเป็นสาระทั่วไป ไม่มีผลต่อการสื่อความหมาย การตีความ
ให้เผยแพร่ ดัดแปลง โดยต้องระบุที่มาและต้องเผยแพร่งานดัดแปลงโดยใช้สัญญาอนุญาตเดียวกัน	• ทรัพยากรที่พร้อมเผยแพร่ และอนุญาตดัดแปลงได้ โดยต้องการคงสัญญาอนุญาตเดิม • ผลงานที่สร้างสรรค์เอง ไม่มีปัญหาลิขสิทธิ์/ทรัพย์สินทางปัญญา • เนื้อหาที่นำเสนอเป็นสาระทั่วไป ไม่มีผลต่อการสื่อความหมาย การตีความ • ผลงานสร้างสรรค์ด้วยงบประมาณแผ่นดิน ต้องการคงสภาพให้ทุกคนมีโอกาสใช้
ให้เผยแพร่ โดยต้องระบุที่มา แต่ห้ามดัดแปลง	• ทรัพยากรที่พร้อมเผยแพร่ แต่ไม่อนุญาตให้ดัดแปลง • ผลงานที่มีเนื้อหาอาจจะส่งผลต่อการสื่อความหมาย การตีความเอกสารต้นฉบับ
ให้เผยแพร่ ดัดแปลง โดยต้องระบุที่มาแต่ ห้ามใช้เพื่อการค้า	• ทรัพยากรที่พร้อมเผยแพร่ อนุญาตให้ดัดแปลงได้ • ผลงานสร้างสรรค์ด้วยงบประมาณแผ่นดิน ต้องการคงสภาพให้ทุกคนมีโอกาสใช้ และไม่ต้องการให้นำผลงานไปใช้หารายได้
ให้เผยแพร่ ดัดแปลง โดยต้องระบุที่มาแต่ห้ามใช้เพื่อการค้าและต้องเผยแพร่งานดัดแปลงโดยใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกัน	• ทรัพยากรที่พร้อมเผยแพร่ อนุญาตให้ดัดแปลงได้ โดยต้องการคงสัญญาอนุญาตเดิม แต่ไม่อนุญาตให้นำไปใช้เพื่อหารายได้
ให้เผยแพร่ โดยต้องระบุที่มาแต่ห้ามดัดแปลงและห้ามใช้เพื่อการค้า	• ทรัพยากรที่พร้อมเผยแพร่ แต่ไม่อนุญาตให้ดัดแปลง (อันเนื่องจากอาจจะส่งผลต่อการสื่อความหมาย การตีความเอกสารต้นฉบับ) รวมทั้งห้ามนำไปใช้เพื่อหารายได้

ขั้นกระบวนการทางดิจิทัล

ทรัพยากรบางอย่าง อาจจะต้องผ่านกระบวนการทางดิจิทัลก่อนเผยแพร่ ในขณะที่บางอย่างก็เผยแพร่ในรูปแบบเอกสารสิ่งพิมพ์ได้ทันที ขึ้นอยู่กับความต้องการของหน่วยงานเจ้าของผลงาน และหรือการส่งมอบต่อผู้ใช้งาน กรณีที่ทรัพยากรดังกล่าวเผยแพร่ในรูปแบบดิจิทัล สามารถนำทรัพยากรไปเผยแพร่ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตผ่านช่องทางที่เหมาะสม เช่น เว็บไซต์หน่วยงาน หรือ Social Media/Social Networking ได้

ขั้นตอนสำคัญที่ควรดำเนินการถัดไป คือ การลงทะเบียนทรัพยากรผ่านเว็บไซต์ http://creativecommons.org เพื่อให้ระบบส่งต่อข้อมูลที่ลงทะเบียนไปยังเครื่องมือออนไลน์ที่ทำหน้าที่บริการสืบค้น เช่น Google อันจะช่วยให้ผู้ใช้งานทั่วไป สามารถสืบค้นและพบทรัพยากรที่เผยแพร่

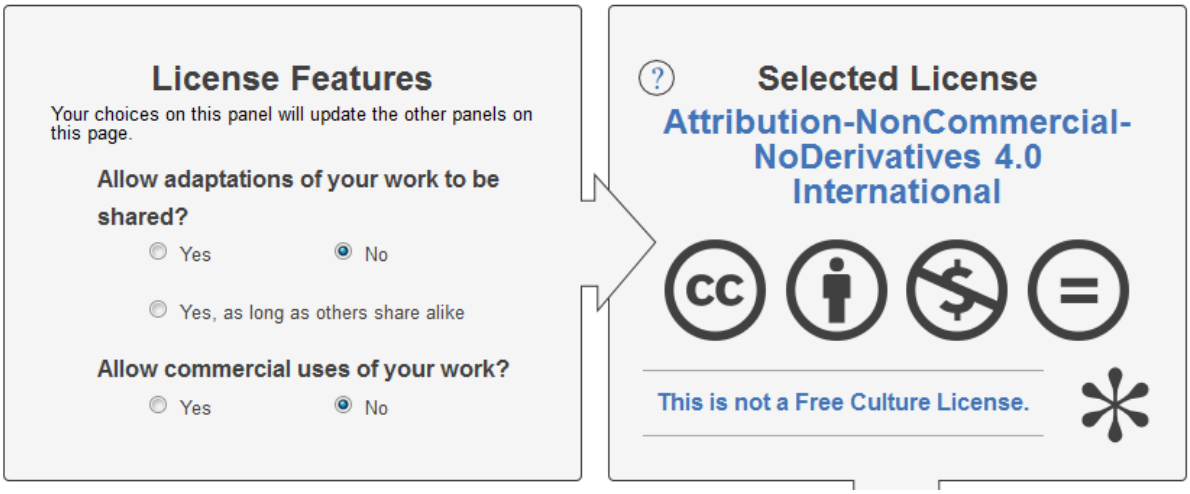
การลงทะเบียนทำได้โดยเข้าไปที่เว็บไซต์ http://creativecommons.org แล้วคลิกปุ่ม Choose License

เลือกลักษณะการเผยแพร่จากกล่อง License Features

- Allow adaptations of your work to be shared? : อนุญาตให้ปรับแก้ไขผลงานได้หรือไม่ และหากอนุญาตจะให้คงสัญญาอนุญาตเดิมหรือไม่
- Allow commercial uses of your work? : อนุญาตให้นำผลงานไปหารายได้หรือไม่

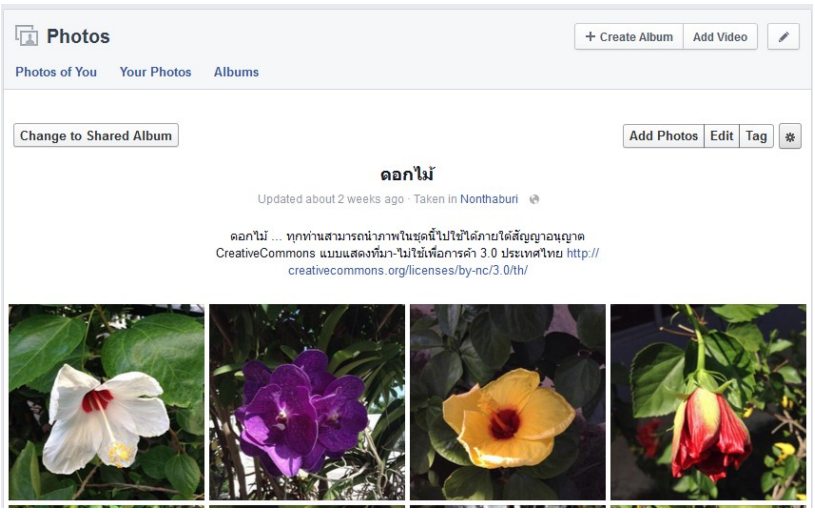
ทั้งนี้ระบบจะแสดงสัญลักษณ์ตามเงื่อนไขที่เลือก เช่น การเลือกสัญญาอนุญาตที่ต้องอ้างอิงที่มาของผลงาน ห้ามนำไปหารายได้ และห้ามดัดแปลงแก้ไขผลงาน

กรณีที่เป็นทรัพยากรในรูปแบบเอกสารสิ่งพิมพ์ตัวเล่ม สามารถนำภาพสัญลักษณ์ไปวางในหน้าเอกสารก่อนสั่งพิมพ์ แต่กรณีที่ทรัพยากรดังกล่าวอยู่ในรูปแบบเอกสารดิจิทัล และเผยแพร่ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ควรดำเนินการขั้นตอนลงรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพยากร จากรายการ Help others attribute you! ด้วย โดยมีรายการที่ควรระบุ ดังนี้

- Title of work ชื่อผลงาน เช่น ภาพถ่ายดอกดาวเรือง, ภาพวาดดอกหน้าวัว, ภาพสแกนกลอนวันเด็ก เป็นต้น
- Attribute work to name ระบุชื่อผู้สร้างสรรค์ หรือระบุชื่อหน่วยงานของผู้สร้างสรรค์
- Attribute work to URL ระบุ URL ของผลงานที่เผยแพร่ผ่านเว็บ
- Source work URL ระบุ URL ของหน่วยงานหลักที่สร้างสรรค์ผลงาน

ระบบจะสร้างชุดคำสั่ง HTML สำหรับผลงานและสัญญาอนุญาตนี้ เพื่อให้ผู้สร้างสรรค์นำไปวางในเอกสารเว็บที่เผยแพร่ทรัพยากรดังกล่าว ดังตัวอย่างการเผยแพร่ภาพถ่ายดิจิทัลผ่าน Facebook พร้อมระบุสัญญาอนุญาตครีเอทิฟคอมมอนส์

การดำเนินการข้างต้นเป็นเพียงแนวปฏิบัติพื้นฐาน ทั้งนี้ยังมีรายละเอียดที่ต้องพูดคุย และลงมือปฏิบัติด้านเทคนิคที่แตกต่างกันไปได้ เช่น กระบวนการฝังรายละเอียดของสัญญาอนุญาตแบบ Machine Readable ไปกับแฟ้มเอกสารดิจิทัล

- การประยุกต์ใช้งานสัญญาอนุญาตครีเอทีฟคอมมอนส์กับเอกสาร PDF
  http://www.thailibrary.in.th/2013/09/06/cc-pdf-xmp/
- การประยุกต์ใช้งานสัญญาอนุญาตครีเอทีฟคอมมอนส์กับภาพถ่ายดิจิทัล
  http://www.thailibrary.in.th/2013/09/05/creative-commons-using-xmp/
- สนุกกับ Photo Metadata : EXIF, IPTC ด้วย XnView และ Flickr
  http://www.thailibrary.in.th/2011/04/27/metadata-xnview-flickr/

อย่างไรก็ดี เนื้อหาส่วนนี้คงเป็นพื้นฐานสำหรับผู้สนใจและหน่วยงานที่ต้องการเผยแพร่ผลงานที่ตนเองสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสังคมการเรียนรู้แบบแบ่งปัน และทรัพยากรการศึกษาแบบเปิดทั้งหมดคงจะเป็น “สื่อต้นทาง” ของบทเรียน หลักสูตรแบบเปิดต่อไป ไม่ว่าจะเป็น Open Courseware หรือ MOOCs – Massive Open Online Courses

